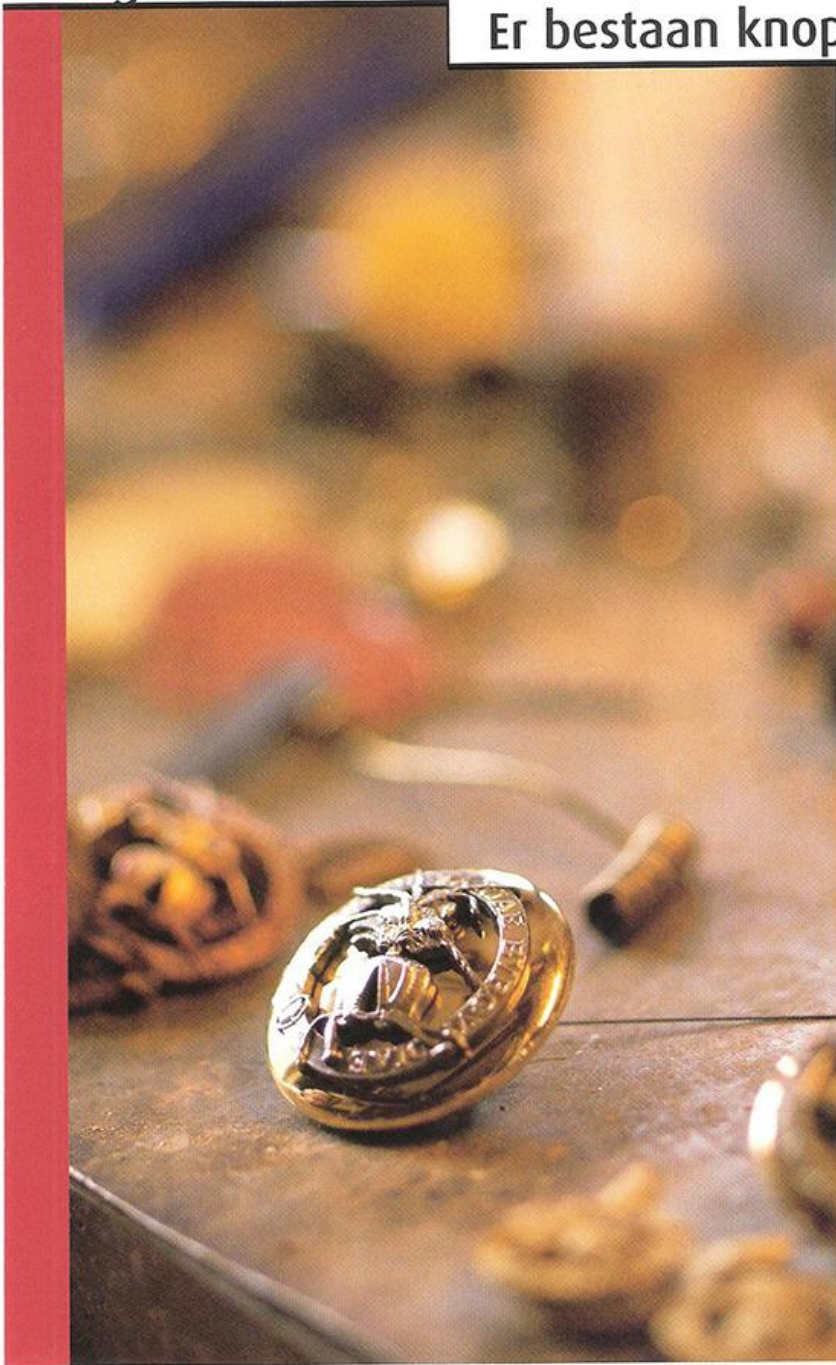

Er bestaan knopen en knopen...

Francis Buysse is goudsmid en gespecialiseerd in het ontwerp en de creatie van knopen. Niet de knopen van uw en mijn jasje, al zou hij dat ook wel willen. Zijn knopen scheidt hij in goud en zilver. Het zijn middeleeuwse miniaturen bestemd voor de eeuwigheid. Kunstige juweeltjes van precisie en afwerking.

Voor ons gesprek treffen we Francis Buysse, jonge vijftiger en Bruggeling, in zijn atelier. Het is een kleine ruimte volgestouwd met materiaal en centraal een ruime werktafel, wanordelijk bezaaid met schetsen, ontwerpen, onafgewerkte knopen, edele en andere metalen, zaagjes, tangetjes..., de ultieme droom van de alchemist.

Smaak: "Hoe ben je ertoe gekomen knopen te maken?"

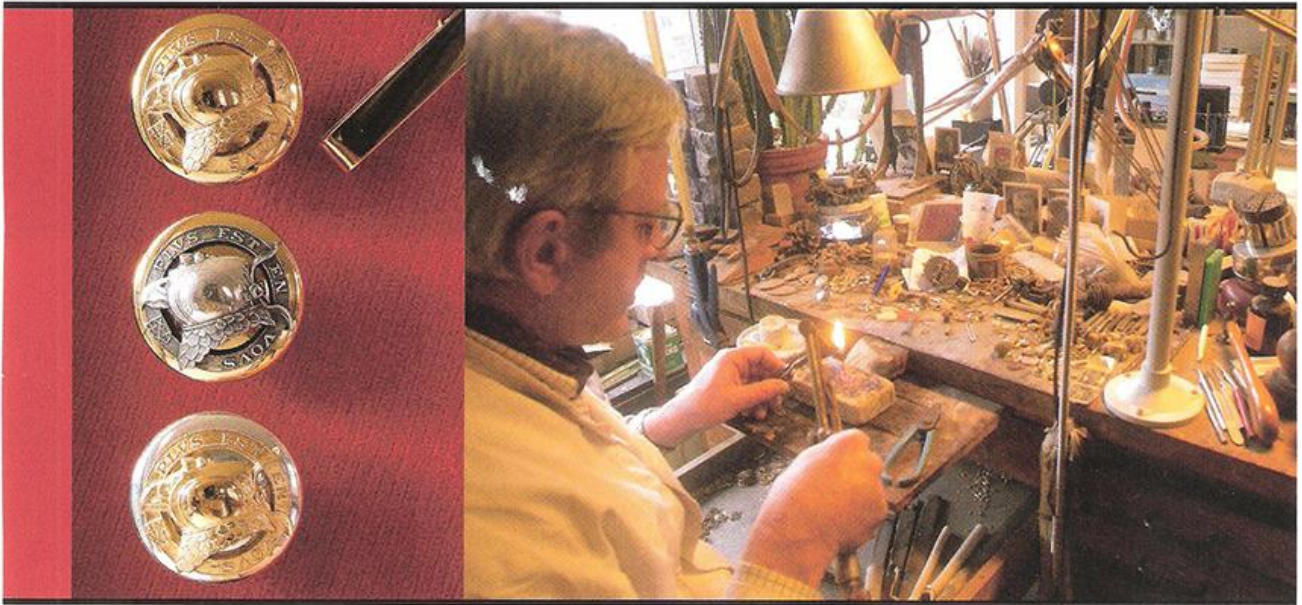
Francis Buysse: "Dat is een lang verhaal. Ik heb een basisopleiding van goud- en zilversmid genoten. Op zestien was ik het klassieke schoolgebeuren beu. Ik wou in de voetsporen treden van mijn grootvader die zilversmid was. Mijn ouders, die een horlogenzaak uitbaatten, schreven me in voor een opleiding in Antwerpen. Er werd een studio gehuurd en mijn studies werden voor een jaar betaald. Acht dagen later stond ik opnieuw thuis met de melding dat ik die opleiding niet zag zitten. Dat lag niet alleen aan mijn rebels karakter, die opleiding trok in die tijd gewoon nergens op: te veel theorie en weinig of geen praktijk!"

Smaak: "Dus terug naar de humaniora..."

Francis Buysse: "Zeker niet. Ik besloot voor mezelf het Franse systeem van de 'compagnonnage' toe te passen, zonder op dat ogenblik echt te weten dat dit systeem bestond. In Frankrijk doet men als leerjongen, nu nog altijd, de 'tour de France'. Leerlingen uit diverse opleidingen trekken van het ene atelier naar het andere, van meester naar meester, tot ze het métier onder de knie hebben. Ik heb mezelf dus dat statuut toegeëigend en een week later zat ik bij een baas, een bekend zilversmid in Brugge. Na tweeënhalft jaar ben ik in een ander atelier gaan werken in Kortrijk, om tenslotte na vier jaar te eindigen bij de firma Beheydt, ook in Kortrijk, waar 150 mensen tewerk gesteld waren en ik het voorrecht had te kunnen werken onder de leiding van twee grootmeesters in het vak. In 1971 behaalde ik mijn felbegeerd diploma van goudsmid."

Smaak: "...en kon je knopen beginnen te ontwerpen."

Francis Buysse: "Nog niet, neen. Ik heb een tijd in de zaak van mijn vader gewerkt. Toen ik op het punt stond de zaak over te nemen, liep het huurcontract van de winkel af en was het nieuwe huurcontract te duur

voor mij. Een geluk bij een ongeluk, want zo werd ik verplicht iets anders te zoeken. Tijdens mijn laatste stageperiode was ik geïntrigeerd geraakt door de gieterij-afdeling. Men leerde mij alle knepen van het vak, maar in die gieterij raakte ik niet binnen. Het was een gesloten ruimte, waar een paar man werkte en niemand binnen mocht. Gieterijtechnieken waren in die tijd - en nu nog steeds - top secret. Men giet juwelen en onderdelen ervan door middel van verloren was. Het object wordt eerst in was gemaakt, ingebed in plaaster, de was wordt eruit gesmolten en in plaats van de was komt metaal. Toen al wist ik dat ik dit ooit zou doen. Het heeft 10 jaar geduurd voor het zover was. Ik heb geïnvesteerd in gietmateriaal en heb 6 maand gietwerk geproduceerd zonder commercieel doeleinde, enkel om het métier onder de knie te krijgen. Na 6 maand experimenteren vond ik dat ik een kwaliteit bereikt had waarmee ik naar buiten kon komen."

Kind aan huis bij kunstenaars

Smaak: "Waarom wou je als goud- en zilvermid per se gieten?"

Francis Buysse: "Het voordeel van gieten is de multiplicatie. Hier kom ik in de buurt van mijn knopenverhaal. Als je zilveren of gouden knopen stuk voor stuk moet creëren, kosten ze een fortuin. Als je giet, vertrek je

vanuit een model dat je op beperkte schaal kan reproduceren. Voor ik met mijn knopen startte, ben ik beginnen te gieten voor kunstenaars, iets wat ik trouwens nog altijd doe. Ik heb o.a. juwelen gegoten voor Jos de Looze en draagbare sculpturen voor José Vermeersch."

Smaak: "Wat is dan jouw inbreng in het kunstwerk?"

Francis Buysse: "Hoe kleiner mijn inbreng, hoe groter. Dat klinkt paradoxaal, maar het komt daar op neer. Ik werk aan een gedaanteverwisseling, ik doe de transformatie van was naar metaal en werk het af. De kunstenaar is 'l'artiste', ik ben 'l'artisan'. Ik moet die artiest in de hoogste mate respecteren. Mijn artistieke inbreng is dat er niets verandert aan het wezen van het werk: ik moet het afleveren zoals de kunstenaar het zelf zou hebben gemaakt. Daarvoor moet het klikken met die kunstenaar en is vooral een perfecte kennis van de metallurgie nodig om de juiste legering te maken en tot een goed resultaat te komen. Ik bepaal de proporties van de metalen die in een legering zitten, zodanig dat ze goed gietbaar zijn, een mooie kleur hebben en smeedbaar zijn."

Smaak: "Is de voldoening dan niet groter om een knoop te maken, waar je het creatieproces wel volledig in handen hebt?"

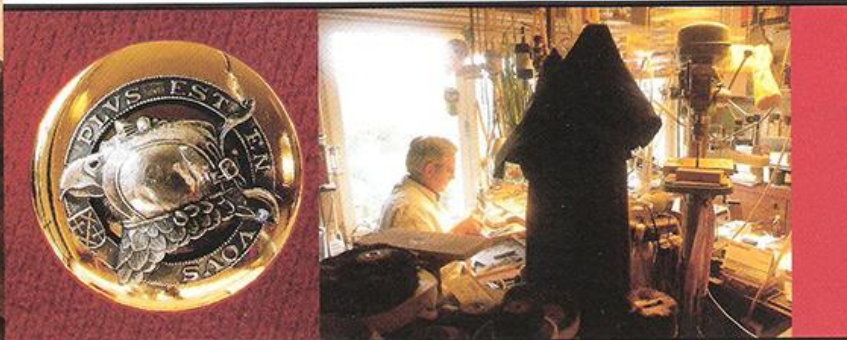
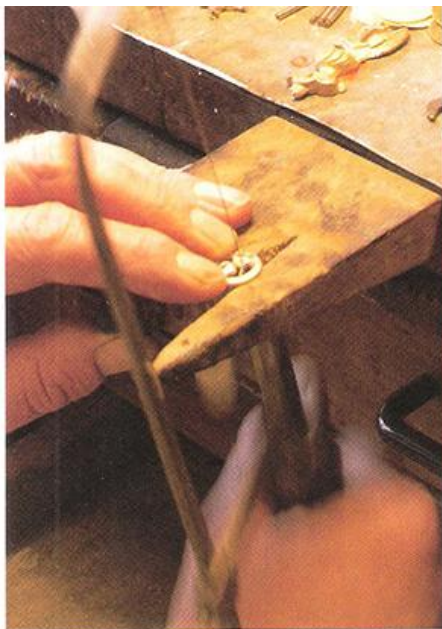
Francis Buysse: "Ja en nee. Een knoop

creëer ik inderdaad volledig zelf, maar het geeft ook een ongelooflijk goed gevoel te weten dat je de laatste - onmisbare - schakel bent in een kunstwerk van een man als José Vermeersch. Bovendien zou ik er nooit toe gekomen zijn knopen te maken zonder eerst kunstwerken te gieten. Naarmate je werkt, vergroot je kennis van je eigen beroep. Je moet hogerop willen, en voelen wanneer je klaar bent voor een nieuwe uitdaging."

Gebeten door de jacht

Smaak: "En de knopen waren die nieuwe uitdaging?"

Francis Buysse: "Eigenlijk wel, al zijn ze pas onrechtstreeks mijn leven binnengekomen via mijn passie voor de jacht. Nu beoefen ik zelf de valkerij, maar in het begin voelde ik vooral een passie voor de 'vènerie', de parforcejacht of de jacht achter de meute. Zelf deelnemen was te duur voor mij, dus beoefende ik dat soort jacht vanop afstand. Ik ging naar Frankrijk en volgde de equipages, de deelnemers aan deze jachtvorm, te voet of in de wagen. Die equipages dragen nog altijd de kledij die al twee eeuwen wordt gedragen, met zeer gepersonaliseerde knopen: 5 grote vooraan de redingote, 2 achteraan, 2 kleine op elke mouw, 7 aan de gilet en een dasspeld met een knoop. Daarbij viel me vooral het verschil op tussen

de oude en de jonge equipages: hoe jonger ze waren, hoe afschuwelijker de knopen. Ik wist dat er in Frankrijk drie fabrikanten waren en één in België, die mekaar beconcurrerden via de prijs, ten koste van de kwaliteit natuurlijk. Ik vond het een schande voor het beroep van goudsmid dat dergelijke schabouwelijke knopen 'gefabriceerd' werden en voelde me verplicht, met de kennis die ik ondertussen had, te bewijzen dat het ook anders kon. Met succes, vooral door de mond aan mond reclame voor 'le petit Belge de Bruges'. Momenteel mag ik wel zeggen dat ik aan de top zit wat kwaliteit betreft. In België ben ik nu de enige knopenmaker, in Frankrijk zijn er nog altijd drie, maar we zijn absoluut geen concurrenten. De knopen die ik maak zijn 5 à 6 maal duurder."

Smaak: "Wat is belangrijk bij de creatie van een knoop?"

Francis Buysse: "In de eerste plaats moet je thuis zijn in die wereld van de jacht. Een fabrikant die de jachttradities niet kent, kan onmogelijk een mooie knoop maken. Die tradities bestaan al sinds Lodewijk XV en zijn nog altijd intact. Een equipage opgebouwd rond een familie draagt een gouden knoop met een gouden applique of oplegstuk. Voor een rally, een niet-familiegebonden equipage, is er een gouden knoop met een zilveren applique. Bij het personeel van de equipage ('le valet de chien' bijvoorbeeld) is het net omgekeerd en de jachttopziener draagt een bronzen knoop ('marron sur marron') met hetzelfde oplegstuk.

Daarnaast is het ook van groot belang een mooi ontwerp te maken, in samenspraak met de opdrachtgever, artistiek verantwoord en met respect voor de traditie. Ik

laat me daarvoor bijstaan door een graveur, die me helpt bij de eindtekening, een 'animalier', gespecialiseerd in het tekenen van dieren.

Tenslotte is er natuurlijk de technische complexiteit van het gieten, het meest delicate, waarover ik het al had. Om niet in te technische details te vervallen: er wordt een metalen matrijs gemaakt, de knoop en de applique worden gegoten en ik werk die af. Daarvoor zaag ik minuscule stukjes eruit, polijst, bevestig knoop en applique aan mekaar."

Smaak: "Werk je enkel voor Franse equipages?"

Francis Buysse: "Nee, al zit daar natuurlijk een groot potentieel, als je weet dat er nog zo'n 200 equipages actief zijn. De parforcejacht bestaat ook bij ons, maar niet meer te paard. Ook voor hen maak ik knopen en voor de valkerij natuurlijk, die dan weer over haar eigen tradities beschikt. Stilaan ben ik mijn actieradius aan het uitbreiden. Ik maak knopen voor adellijke families, voor de vrijmetselarij, ik werk momenteel voor de Verenigde Emiraten en ik droom ervan knopen te maken voor schuttersgilden of voor golfclubs bijvoorbeeld. Die mannen hebben prachtige vesten met een mooi geborduurd embleem van hun schuttersgilde of van hun club. Daar zet je toch geen confectieknoop aan!

Mijn grootste voldoening is de tevredenheid van mijn klant als hij zijn eigen authentieke, gepersonaliseerde knoop te zien krijgt. Ik heb klanten die komen en een - toch wel dure - knoop betalen zonder één zucht te laten. Maar ik heb ook mensen die eerst komen bespreken wat het moet worden en wat het gaat kosten. Twee, drie jaar later komen ze terug om een bestelling te plaatsen, nadat ze ervoor gespaard hebben. Daar heb ik een heel diep respect voor."

Traditie hoog in het vaandel

Smaak: "Je liet hier al een paar keer woor-

den vallen als 'respect' en 'traditie'. Voel je jezelf niet als een soort anachronisme in onze huidige, jachtige wereld?"

Francis Buysse: "Als ik via mijn werk de mensen opnieuw bewust kan maken van waarden als respect, traditie of authenticiteit, dan wil ik best als een anachronisme door het leven gaan.

Momenteel zijn we totaal verkeerd bezig. De dag van vandaag is alles eenheidsworst, alles moet sneller en sneller, ze maken ons zo! Dat wil ik niet, ik weiger me daarbij neer te leggen. We moeten eerbied hebben voor onze tradities. Als ik vandaag de valkerij beoefen, dan is dit dank zij de vorige generaties die de basis hebben gelegd. Respect voor een traditie betekent ook ze leren kennen. Je moet je informeren over je verleden. Ook voor mijn werk zoek ik veel op in naslagwerken, in authentieke documenten: hoe ging men gekleed, waarom koos men juist die knoop of dat embleem? Voor de creatie van mijn eigen knoop ben ik gaan snuisteren in een episode van de geschiedenis van mijn stad, namelijk die van de Heren van Gruuthuize. Het bleken verwoede valkeniers, die o.a. gingen jagen vlakbij Brugge, in 'De Valckaert' in Oostkamp. Dan kies ik natuurlijk ook hun devies 'Plus est en vous' voor mijn knoop, uitgevoerd in het renaissance lettertype van die tijd. Dat bedoel ik met respect voor het verleden. Ik heb die knoop gemaakt voor mijn eigen kleine equipage: mezelf, mijn valk en mijn hond... en ik ben er fier op. Daarom heb ik 25 kleine knopen van dezelfde reeks geschonken aan mensen die iets betekend hebben in mijn leven.

Dat is de essentie van mijn werk: ik wil iets achterlaten, anders gaat het leven voorbij zonder dat we er iets aan hebben. Dat is ook de filosofie van de knoop. Elk moet op zijn eigen manier iets achterlaten, anders begrijp ik de zin van onze passage op deze wereld niet. 'Plus est en vous': je bent en je kan meer dan je denkt."